
Türkiye Eğitim Dergisi

(2021) Cilt 6, Sayı 2, s. 319-338

Entelektüel ve İdealist Bir Eğitimci Bürokrat: Cahid OKURER

Mustafa GÜNDÜZ*

Özet

Cumhuriyet dönemi eğitim alanının öncü kişileri ve eserleri üzerine yetkin ve yeterli biyografik ve bibliyografik çalışmalar azdır. Bu dönemde çok sayıda eğitimci olmasına karşın biyografinin zorlukları sebebiyle böylesi çalışmalar yetersizdir. Bu çalışmada, Cumhuriyet döneminin özgün ve üretken eğitimcilerinden biri olan Cahid Okurer'in hayatı, eserleri ve eğitime yönelik görüşleri üzerinde durulmaktadır. Okurer'in mesleki hayatı eğitim sisteminin farklı alanlarında geçmiştir. Öğretmenlikten, Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliği'ne, Bakanlık Merkez teşkilatı görevlerinden TBMM Senato üyeliğine kadar farklı görevler üstlenmiştir. Onun eğitim dünyasındaki asıl önemi, eğitimin düşünce ve entelektüel sahasına yaptığı ciddi katkılardır. Çok sayıda kitap, makale, çeviri ve denemesi olan Cahid Okurer üzerine bu güne kadar araştırma yapılmamıştır. Bu makalede öncelikle, arşiv kaynaklarından hareketle Cahid Okurer'in kısa biyografisi verilmiştir. Ardından, eğitimci kişiliği, eğitim bürokrasisindeki hizmetleri kısaca anlatılmıştır. Daha sonra eserlerinden hareketle eğitim görüşleri, düşünceleri, teklifleri ve planları özetlenmiş, tasvir ve tasnif edilmiştir. Okurer, siyasi görüşüne paralel geliştirdiği eğitim görüş ve pratikleriyle Cumhuriyet'in özgün eğitimcilerindendir. Meslek ahlakı, çalışkanlığı, bilimsel metoda ve düşünceye önem vermesi, hamaset ve popülizme yer vermemesi yönüyle çağdaşı Mümtaz Turhan'ı andırmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Cahit Okurer
Türk Eğitim Tarihi
Milliyetçi eğitim
Muhafazakâr eğitim
Bilimsel metod

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 18.10.2021

Kabul Tarihi: 24.11.2021

Elektronik Yayım Tarihi: 27.12.2021

DOI: 11.11111/ted.xx

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri, ORCID: 0000-0003-1706-9920

An Intellectual and Idealist Educator Bureaucrat: Cahid OKURER

Abstract

There have been few competent and sufficient biographical and bibliographic studies on the pioneers educators and works of the Republican period. Although there were many educators in that period, studies are insufficient due to the difficulties of biography. In this paper, the life, works and views of Cahid Okurer who was one of the original and productive educators of the Republican period, are emphasized. Okurer's professional life was spent in different areas of the education system. He held various positions from being a teacher to a member of the Board of Education, from the Central Organization of the Ministry to a member of the Senate of the Grand National Assembly of Turkey. His main importance in the field of education is that he made serious contributions to the thought and intellectual life of education. Although he has many books, articles, translations and essays, no research has been done on him. In this article, firstly, a brief and archival sources-based biography of Cahid Okurer is given. Then, the personality of the educator and his services in the education bureaucracy are briefly explained. His educational views, thoughts, suggestions and plans are summarized, described and classified with references to his studies. Okurer is one of the original educators of the Republican period with his educational views and practices that he developed in parallel with his political views. He resembles Mümtaz Turhan with his professional ethics, hard work, giving importance to scientific method and thought, and not giving place to heroism and populism.

Keywords

Cahid Okurer
History of Turkish education
Nationalist education
Conservative education
Scientific method

About Article

Sending Date: 18.10.2021
Acceptance Date: 24.11.2021
Electronic Issue Date: 27.12.2021

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Bir ülke ya da toplumun eğitim tarihini yazmak, birçok alt bileşenin müstakil ve detaylı biçimde araştırılmasıyla mümkün olabilir. Türkiye'de eğitimin tarihi birikimini bütün yönleriyle ayrıntılı olarak görmek biraz zordur. Bu durum özellikle biyografiler bakımından hayli sınırlıdır. Türk eğitim tarihine eserleri, düşünceleri, politikaları ve faaliyetleriyle yön verenlerin detaylı biyografileri ve bibliyografyaları oldukça azdır. Yüzlerce yıllık eğitim tarihine sahip olan bir kültürde kapsamlı eğitimciler bibliyografyasının olmaması büyük eksikliklerdir. Bu durumun temel sebeplerinden biri eğitim tarihi araştırmalarındaki yöntem, kaynaklar ve kurumsal yapılarla ilgilidir. Bu sebepler biyografi çalışmalarını da hayli zorlamaktadır. Arşivlerin zenginliği ya da arşivlere ulaşma durumu, dil ve kavram yeterlilikleri, özel arşivlere erişim ve belge koleksiyonlarının temini, araştırmacıların formasyon ve performansı gibi sebepler biyografi araştırmalarını engelleyen başlıca sebeplerdir.

Osmanlı dönemi eğitim ve eğitimcilerine yönelik araştırmalar daha müşkül ve zor olmasına karşın, Cumhuriyet dönemi eğitimcilerine dair de zengin araştırmalardan bahsetmek mümkün değildir. Bütün zorluklara rağmen, Türkiye'nin eğitim tarihi bütün yönleri ile yazılacaksa öncelikle iyi yazılmış biyografilere ihtiyaç vardır. İyi bir biyografi, bireye odaklanmayıp, detaylı dönem bilgisi ve analizi verir. Dolayısıyla dönemini iyi anlatan biyografiler bütünsel tarih yazımlarının temel kaynakları konumundadır. Cumhuriyet tarihinin eğitimcileri üzerine çok az biyografi ve bibliyografya vardır. Öyle ki, eserleri ve faaliyetleriyle büyük hizmetleri olan birçok eğitimci hakkında nerede ise hiçbir araştırma yoktur ya da azdır ve yetersiz düzeydedir. Örneğin, Cumhuriyet dönemi eğitim araştırmaları ve Osmanlı eğitimi üzerine paradigmatik eserlerin sahibi Sadrettin Celal Antel, Sabri Duran, Baha Arıkan, Vedide Baha Pars gibi eğitimciler üzerine çalışmalar hayli sınırlıdır. Ahmet Hasip Aytuna, Mehmet Başaran, Fuat Baymur, Cevat Dursunoğlu, Bedii Ziya Egemen, Sait Yada, Ali Haydar Taner gibi eğitimciler üzerine detaylı araştırmalar yoktur. Keza, Türkiye'de deneysel psikolojinin öncülerinden Jean Piaget'in, çalışmalarına referans verdiği Refia Şemin Uğurel unutulup gidenler arasındadır. İhsan Sungu ve Nevzat Ayas hakkında kısa makaleler olsa da onların Türk eğitim tarihine hizmetleri ve eserleri birkaç doktora tezini hak edecek düzeydedir. Türkiye'nin siyasi, sosyal ve ekonomik bakımdan büyük kırılmalar yaşadığı bir süreçte yirmi iki yıl Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı yapan Kadri Yörükoğlu üzerine yeterli ve yetkin araştırmamın olmaması da bu vadede söylenecekler arasındadır. Bu listeye dâhil edilebilecek kişilerden biri de Cahid Okurer'dir.

YÖNTEM

Bu makale eserleri, faaliyetleri, kişiliği ve düşünceleriyle Cumhuriyet dönemi eğitim tarihinin önemli şahsiyetlerinden Cahid Okurer'in meslekî hayatını, eğitimciliğini ve eğitime yönelik temel görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Literatür taraması ve doküman analizi yöntemine dayanan araştırmada Okurer'in Millî Eğitim Bakanlığı arşivinden, personel sicil dosyası bilgilerine, kitaplarına ve makalelerine erişilmiştir. Arşiv kaynaklarına dayalı doküman analizi tekniğinin kullanıldığı derleme makaleler için etik kurul onayı gerekmemektedir.

1950'lerden sonraki milliyetçi-muhafazakâr çevrede eğitimin entelektüel hayatında Ali Fuat Başgil, Mümtaz Turhan, Erol Güngör, Remzi Oğuz Arık, Nurettin Topçu vb. isimler bilinmekte ve eserleri okunmakta iken, o dönemde bu kadro içinde yer alan Cahid Okurer'in unutulmuş olması (Kara, 2018: 219-224) ve eserlerine fazla ilgi gösterilmemesi önemli bir eksikliklerdir. Oysa Okurer de en az Nurettin Topçu, Mümtaz Turhan, Samiha Ayverdi, Sadettin Bilgiç vb. kadar hatta bazılarında daha derin bir entelektüel-felsefi bakışla eğitimle ilgilemiş ve bu sahaya düşünsel, pratik ve bürokratik katkılar vermiştir. Okurer'in yazıları, yazdığı dergiler, siyaset yaptığı çevreler tartışmaya mahal olmayacak şekilde milliyetçi-muhafazakâr ortamlardır. Onun siyasî tutumu, konumu ve özgünlüğü ise bir başka makalenin konusu olacak mahiyette olduğundan bu çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Eğitim politikaları, felsefesi, sosyolojisi ve ideolojisi üzerine çok sayıda kitabı, makaleleri ve denemeleri bulunan; öğretmenlik başta olmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü ve 1962'den sonra TBMM Senatörlüğü, DPT Eğitim Müsteşarlığı yaparak eğitim ve kültür hayatına farklı statü ve kademelerden katkı veren Okurer üzerine geniş bir araştırma yapılmamıştır. Hakkında Süleyman Hayri Bolay'a ait iki kısa yazı, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopesi'*nde kısa bir

biyografi ve detaylı sayılabilecek İsmail Kara'nın on sayfalık yazıları vardır. Okurer'in hayatı ve eserleri bunlardan çok daha geniş araştırmalara konu olabilecek mahiyettedir. Bu araştırmanın kaynakları Okurer'in personel sicil dosyası, eserleri, makaleleri ve diğer ikincil çalışmalardır. Bu yönüyle araştırmanın bir kısmı arşiv kaynaklarına ve Okurer'in özgün eserlerine dayanmaktadır. Araştırma biyografi dışında, daha çok Okurer'in kitaplarıyla sınırlı tutulmuştur. Bir fikir vermesi ve ileri düzey araştırmalar için Okurer'in eserleri liste halinde ekte sunulmuştur.

BULGULAR

1. Cahid Okurer'in Kısa Hayat Hikâyesi¹

Cahid², ilkökul öğretmeni Ahmed Arif Bey ve Pakize Hanım'ın oğlu olarak 1917'de İzmir/Kuşadası/ Aziziye/Çamlık'ta dünyaya gelmiştir. İzmir'de Şehit Fethi Bey İlkokulu'nu ve İzmir Erkek Lisesi'ni bitirmiştir (1934). İstanbul Yüksek Muallim Mektebi, Edebiyat Şubesi'nden 1939'da mezun olmuştur.³ O dönemde yüksek eğitimi tamamlamak için en az iki ay üniversitedeki talim taburuna katılması gerektiğinden bu görevini 1939'da tamamlamıştır. Cahid Bey, 1939'da istihkâm asteğmeni olarak askerliğe başlamış 01.05.1940'ta asteğmenliğe terfi edip 30.09.1941'de terhis olmuştur. 10.11.1941'de mecburi hizmeti dolayısıyla Elazığ Lisesi'ne stajyer ücretli edebiyat öğretmeni tayin edilmiş, stajyerliği 23.11.1942'de kaldırılmıştır.

Elazığ'da stajyerliği kalktıktan sonra, 01.10.1945'te "ailece Elazığ'a yerleşme imkânı bulamadığından, istediği şehirlerden birine giderse bulabileceği ve böylece meslekî sahada daha iyi çalışma sağlayacağı, diğer taraftan fikir ve edebiyat alanındaki çalışmalarını yakından takip edebilmek için daha müsait bir kültür muhitine gitmeyi"(MEB Sicil Dosyası) talep istemiştir. İzmir, Bursa, Eskişehir ve Balıkesir'i talep etmesine karşın Ankara Gazi Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanmıştır. 11.09.1950'de Millî Eğitim Bakanlığı'na Tevfik İleri'nin Özel Kalem Müdürü olarak getirilmiştir. 07.04.1953'te Ankara Atatürk Lisesi'ndeki edebiyat öğretmenliğine dönmüştür. 14.09.1956'da Yükseköğretim Genel Müdürlüğü yurt dışına gönderme amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan öğretmen ve memurlardan maaşlı dokuz kişi belirlemesini talep etmiştir. Belirlenen isimlerden biri de Cahid Okurer olmuştur. Müdürlük Komisyonu'nun onay vermesiyle "bilgi, görgü ve ihtisasını arttırmak üzere" İngiltere'ye gitmiştir. Buradan 03.10.1957'de dönerek Atatürk Lisesi Edebiyat öğretmenliği kadrosunda, Talim ve Terbiye Dairesi üyeliğine başlamıştır. İngiltere'ye yapılan

¹ Cahid Okurer'in resmî biyografisi Millî Eğitim Bakanlığı'ndaki personel sicil dosyasına dayanarak ilk kez hazırlanmıştır. Bu dosyada, 1961 sonrası siyasî faaliyetleri hakkında bilgi olmadığı gibi, 1939 İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öncesine dair de ayrıntı yoktur. Gerek bu dönemlere, gerekse bazı ayrıntılar, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'ndeki kısa biyografisine ve İsmail Kara'nın "Unutulmuş bir eğitim adamına dair birkaç not" başlıklı yazısına dayanmaktadır. Cahid Okurer'in MEB personel dosyasını teminde yardımcı olan Doç. Dr. Mustafa Sever ve bazı kişisel bilgiler veren Prof. Dr. İsmail Kara hocama çok teşekkür ederim.

² İsmi ömrü boyunca resmi belgelerden makale ve kitaplarına varıncaya kadar *Cahid* ve *Cahit* biçiminde iki türlü yazılmıştır. Bu yazıda eserlerindeki künye yazımları haricinde, Cahid tercih edilmiştir.

³ Sicil dosyasındaki bir belgede İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun olduğu, Yüksek Öğretmen Okulu'ndan pedagojik formasyon aldığı yazılıdır. Ancak diğer bütün belgelerde Yüksek Öğretmen Okulu Mezunu olduğu yazılmıştır. İsmail Kara "Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Mezunu" olduğunu yazmıştır (Kara, 215); İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu 1933-1934 girişlileri listesinde de Cahit Okurer'in ismi vardır (Eşme, 2001: 388).

görevlendirmeden dolayı 1 sene 11 ay 12 gün mecburi hizmetle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca dönüşünde İngiltere maarifi ve kompozisyon öğretimi hakkında küçük ancak alanının etkili bir kitabını yazmış ve bu eser üç defa basılmıştır. Okurer, 10.11.1958'de Ankara Ticaret Lisesi Türkçe öğretmenliğine görevlendirilmiştir. Bu arada Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nun kuruluşunda yer almış ve kısa süre bu okulun hazırlık sınıfında 01.08.1959'da Türkçe Kompozisyon ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğine görevlendirilmiştir.

16.07.1960'ta Ankara'daki görevinden, İzmir Namık Kemal Lisesi edebiyat öğretmenliğine bir anlamda tenzil-i rütbe olarak resen tayin edilmiştir. Bu psikolojinin etkisiyle Adalet Partisi İzmir teşkilatının kurulmasına öncülük ederek, fiilen siyasete girmiştir. Cahid Okurer, 25.10.1961'de Adalet Partisi'nden TBMM İzmir Senatörü seçilmiştir. Bu Mecliste Grup Başkan Vekilliği ve Millî Eğitim Komisyonu Başkanlıkları yapmıştır. 02.06.1968'de TBMM üyeliğinin sona ermesinden dolayı ilk emeklilik hakkını elde etmiştir. Aslında emekliliğe intibakı 30.08.1965'te başlamıştır. Ardından Devlet Planlama Teşkilatı'nda Eğitim Komisyonu'nda müşavir olarak çalışmış ve bu görevinden de 1971'de emekli olmuştur. Okurer, bürokrat ve siyaset görevleri yanında farklı dergilerde eğitim, kültür, sanat ve düşünce üzerine durmadan yazılar kaleme almıştır.

Okurer, Remzi Oğuz Arık, Z. Fahri Fındıkoğlu, Mümtaz Turhan, Nureddin Topçu, Mehmet Kaplan ve Şevket Raşit Hatiboğlu gibi muhafazakâr-milliyetçi cephede sayılan aydınlarla birlikte çalışmış, onlarla aynı dergilerde yazmıştır. Yazı hayatına Topçu'nun *Hareket*'inde başlayan Okurer'in burada 1970'e kadar 42 yazısı çıkmıştır. 1950'lerde daha çok *Türk Yurdu* ve *Türk Dili*'nde, 1960'lardan sonra ise *Hisar*, *Bilgi* ve *Bayrak* dergilerinde sıklıkla yazmıştır. Bunların dışında *Millet*, *Dönüm*, *Ülkü*, *Bizim Türkiye*, *İleri*, *Yurt*, *Zafer*, *Ege Ekspres*, *İş ve Felsefe*, *Yeni İstanbul*, *Son Havadis*, *Havadis*, *Adalet*, *Töre*, *Devlet Tiyatrosu*, *Kalkınan Dünya*, *Türk Kültürü*, *Millî Işık*, *Türk Edebiyatı* gibi dergilerde yazmıştır. Makaleleri yanında ek listede künyeleri belirtilen kitapları telif-tercüme etmiştir. 22 Mayıs 1973 Salı günü Ankara'da kalp krizinden vefat etmiştir. Cebeci Asri Mezarlığı ada 563, parsel 52'de medfundur. Aileden varisi olmayan Okurer'in kütüphanesi ve evrakı Millî Kültür Vakfı'na intikal etmiştir.

2. Eğitimci Kişiliği, Vazife Şuuru, Meslek Ahlâkı

Entelektüel, teorik eğitimci ve bürokratik yönü yanında Okurer hayatı boyunca pratik eğitim hayatının içindedir. 28 Ocak 1954'te Atatürk Lisesi Türkçe öğretmeni iken bir müfettişin yazdığı raporda "derse iyi hazırlandığı, öğrencilere bol kompozisyon yazdırarak bunların içinden arzu ettiklerini seçip kaleme almalarını istihdaf eden şahsî bir çalışmaya başladığı ve bu konuları arkadaşlarına da tavsiye ettiği görülmüştür" (MEB Sicil Dosyası) ifadelerine yer verilmiştir. Aynı raporda Okurer'in "dersine hâkim" ve "öğrencilerine tavrının müşfikçe" olduğu vurgulanmıştır. Müfettiş gözlemlerinde, Okurer'in çalışkanlığından ve düzen-severliğinden bahsetmiş, ödevine bağlılığının iyi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, "sınıf yönetiminde başarılı, okuttuğu sınıfların disiplinine hâkim, öğrencileriyle iyi iletişime sahip" olduğu ifade edilmiştir. "Öğrenci ödevlerini dikkatle inceleyip, düzelterek iade etmesi" de dikkat çekmiş ve Okurer'in "terfie layık" olduğu not düşülmüştür.

Okurer'in eğitimci kişiliğini çarpıcı biçimde anlatanlardan biri 2021'de vefat eden Türk psikolog Doğan Cüceloğlu'dur. *İnsan ve Davranışı* başlıklı (2021'e kadar 38 baskı yapmıştır) kitabını Ankara Atatürk Lisesi'nden edebiyat ve kompozisyon öğretmeni Okurer'e adayan Cüceloğlu, onun sayesinde bu mesleği seçtiğini ve Mümtaz Turhan'ı tanıdığını şöyle

anlatmıştır: “Cahit Okurer bir gün ne olmak istediğimi sordu; mühendis olmak istediğimi söyledim. Bilim adamı olmak istemez misin, dedi. Onun etkisi altında İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’ne yazıldım ve mezun olduktan sonra ABD’de doktoramı yaptım. Uzmanlık alanım iletişim psikolojisidir” (Cüceloğlu, 2013).

Türk edebiyat tarihinin önemli isimlerinden Ahmet Kabaklı da Cahit Okurer’den etkilenenlerdendir. Kabaklı, hayatına dokunan önemli iki isimden birinin “disiplinli, millî şuuru ve fikrî yapısı kuvvetli Mehmet Kaplan’ın sınıf arkadaşı Okurer; diğeri ise sonraki yıllarda bütün Türkiye’nin tanıdığı serazat, zeki, atak, sanatkâr bir mütefekkir Cemil Meriç” olduğunu söylemiştir. Kabaklı, Okurer’in de telkinleriyle liseden sonra hocasının mezun olduğu İstanbul-Çapa Yüksek Öğretmen Okulu’na yatılı kabul edilmiştir (http://59haber.com/kose-yazilari/kabakli_hocaya_dair-6679.html).

Okurer’in hayatına derinden dokunduğu isimlerden biri de kültür çalışmalarıyla mümeyyiz isimlerden Metin Eriş’tir. Hocasının daima kendileri için örnek olduğunu, koruyup kolladığını anlatan Eriş, “Okurer çok muhterem insandı, bize büyük dostluk göstermişti. Beraber gezerdik sabahlara kadar” (Ahmet Kabaklı ile: 14) ifadeleriyle anlatmıştır. Ankara Atatürk Lisesi’nden talebesi Burhanettin Muz, onun öğretme aşkını ve öğrencilere bağlılığını şöyle anlatır: “Lisede bizi kompozisyondan yetiştirmek için akşam paydoslarından sonra her gün yarım saat, kırk dakika kadar tutardı. Önce bir fıkra anlatır, sonra da bir konu vererek bu konuyu nasıl işleyeceğimizi anlatırdı” (Muz, 1973’ten akt.: Kara, 218).

Okurer’in doğrudan bireylerin hayatına dokunan eğitimciliği yanında bürokratik bakımdan çok daha geniş çevreleri etkileyen faaliyetleri vardır. 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesinden sonra Bakanlık Merkez Teşkilatıyla irtibatı sıkılaştıran Okurer, 1950’de Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğüne, 1957’de de Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliği’ne tayin edilmiştir. Bu süreçte eğitim öğretimle ilgili raporlar hazırlamış yayın işleriyle yakından ilgilenmiştir. Mehmet Kaplan’ın teklifiyle başlatılan *Türk Kültür Eserleri*’nin hayata geçmesinde büyük emeği olmuştur (Kaplan, 1973). Bu süreçte iz bırakan faaliyetlerinden biri, 1959’da Ankara Yüksek Öğretmen Okulu’nun açılmasına katkısıdır. İlköğretmen okulu mezunlarının üniversiteye gidebilmesinin önünü açan ve daha çok sayıda nitelikli lise öğretmeni yetiştirmeyi amaçlayan bu model Nuri Kodamanoğlu tarafından teklif edilmiştir. O dönemde özel kalem müdürü olan Cahit Okurer, projeyi eğitim bakanı Tevfik İleri’ye anlatmış ve köy çocuklarının yükseköğrenim görmesini sağlayacak bu plan kısa sürede kabul edilmiştir. Yüksek Öğretmen Okulları tarihi yazarı Eşme’ye göre bu modelde bir okulun açılmasında Okurer’in hizmeti büyüktür (Eşme, 2001). Okurer, okulun açılışında ve eğitiminde görev almıştır (Eşme, 2003: 97).

1969’da *Türkiye Milli Kültür Vakfı*’nın kurulması söz konusu olmuştur (1970’lerde birçok meşhur isim [Abdullah Gül, Turgut Özal vs.] bu vakıftan burs almış, faaliyetlerine katılmıştır). Dönemin etkin siyasetçilerinden Ferruh Bozbeyli, vakıf kuruculuğunu, yakın çevresindeki eğitimle ilgili kifayetsizlikten şikâyetçi arkadaşlarını harekete geçireceğine inanarak kabul etmiştir. Bu inançla, Cahit Okurer’e “eğitimden şikâyet ediyorsunuz! Buyurun eğitimi ve milli kültürü amaç edinen bir vakıf kuruluyor. İşte size fırsat, arzuladığınız eğitim modelini planlayın.” teklifini götürmüştür. Okurer, teklifi kabul etmiş ve vakıf senedinin hazırlanmasında aktif görev almıştır. Bu vakıfta eğitimle ilgili yapılacak işlerin ve programların eğitim modelinin esaslarını Okurer planlamaya başlamıştır (<https://www.tmkv.org.tr/hakkimizda/tarihce>). TBMM, DPT gibi kurumların eğitim

komisyonlarında da görev alan Okurer'in eğitim hayatına en büyük katkısı bıraktığı entelektüel mirastır.

3. Cahid Okurer'in temel eğitim fikirleri ve teklifleri

Yirmili yaşlardan itibaren edebiyat, kültür, felsefe, politika vb. konularında yazan Okurer'in üzerinde durduğu temel konu Türkiye'nin yükselmesi ve eğitimidir. Bir ülkenin kalkınmasında, toplumsal birliğin sağlanmasında ve mutlu hayatın kurulmasında eğitimi önemli bir bağ olarak gören Okurer, pratik olgulardan ziyade, felsefi ve teorik meselelere değinmiştir. Eğitimi bütünsel kavraması onun vasıflarından biridir. Ona göre bugüne kadar "millî eğitim hayatında tutulan yolun yanlış" (Okurer, 1965: 16) olmasındaki temel sebep "eğitim felsefesinin" olmamasıdır. Eğitimi düzeltmek için, sadece daha fazla kaynak ayırmak, yeni binalar yapmak, varılmak istenen hedeften daha çok uzaklaşmaya sebep olacaktır (Okurer, 1965: 24). Bu ülkenin her şeyden önce Anayasa gibi bir eğitim felsefesine ihtiyacı vardır. Okurer'in idealize ettiği eğitim felsefesine geçmeden önce sistemdeki bazı temel sorunlara değinmek anlamlı olacaktır. Ona göre bütün sorunların başında "doğru düşünmek", diğer yönüyle düşünememek ve eğitim sistemindeki sistematik muvazenesizlik/dengesizlik vardır.

İnsan olmanın temel vasfı, "varlık ve düşünce, duygu ve irade unsurlarından müteşekkil" (Okurer, 1962a: 109) olmasıdır. Okurer'e göre insan vücudunun insana has vasfı, onun manevi unsurlarla beraber olması, onlarla birleşerek asıl insan varlığının bütününe meydana getirmesidir. Vücut, düşünce ve iradenin kontrol ve hâkimiyetinden uzaklaştıkça insan vücudu beşere ait olmaktan çıkar, hayvani bir vücut haline gelir. Düşünce duygu ve irade unsurları insanın ferdi varlığından dış âleme doğru açılır. Cemiyet, tabiat ve kâinatı aşarak nihayet maddi âlemin ötesine, sonsuzluğa uzanır (Okurer, 1962a: 110). Her insan doğuştan bu kabiliyetlere sahiptir ve yeteneklerini içine doğduğu kültür ve aldığı eğitimle geliştirir. Şu halde doğru düşünmek nedir? Doğru düşünmeyi neler engeller? Nasıl doğru düşünülür?

4. Fikrin ve bir dünya kurmanın temeli: "Doğru düşünmek"

Kültürlerin ayırıcı vasfı, ona sahip olanların zihniyet dünyalarıdır. Zihniyet, insanın varlık dünyasına bakış tarzı, olaylar ve durumlar karşısında nasıl davranılacağını belirleyen bilinçdışı yönlendirmeler ve tavsiyelerdir. İyi, doğru ve güzel zihniyet dünyası paradigmasına göre belirlenir ve bir kültürü, milleti ve medeniyeti diğerlerinden ayıran, anlamlı kılan ve kalkındıran niteliklerdir. Okurer tam da bu gerçeklikten hareketle *Temel Fikirler*'in temeline, zihniyeti inşa eden "doğru düşünmeyi" koymuştur. Zihniyeti inşa eden eğitim, doğru düşünmeyi öğretmekle görevlidir. Doğru düşünmek, millet hayatı için en önemli kazanımdır. Zihni cesarete vurgu yapan Okurer'e göre, "doğru düşünme/müspet düşünme realiteye dayalı" olmalıdır. "Eğitim ortamları müspet düşünce kazandıran yerdir. Mektepleri bu düşünce kıymetlerini kazandırmaktan uzak kalan bir memlekette ne kadar zaman geçerse geçsin ilim ve ilmî kıymetler hâkim hale gelemes" (Okurer, 1962a: 45, 47). Düşünme, doğru düşünme sağlanırsa kıymetlidir. Bu da ancak ilim ve bilgiyle mümkündür. Okurer'e göre ülkedeki anlamsız fikir ayrılıklarının temelinde doğru düşünmeyi bilmemek yatmaktadır.

Doğru düşünmek nedir ve nasıl temin edilir. Okurer'e göre doğru düşünmek, "bir takım ölçü ve esaslara (muayyen ölçü ve esaslar, umumi esaslara uygun, müşterek ölçülere uygun) uygun düşünmektir... Ölçülerin doğruluğu düşünme mevzuunun asli mahiyetine ve

temel fikirlerine, düşünce hayatının kendi perspektifine uygun olmalıdır (Okurer, 1962a: 59-61). Doğru düşünmenin temelinde hayatta bilginin önemine vurgu yapmak, bilgiyle yaşamaya inanmak, bilgiyi nazari halde ve şuurla kullanmayı alışkanlık haline getirmek vardır.

Okurer'e göre doğru düşünmek zihin terbiyesiyle mümkündür. "Bu iş de her şeyden evvel okullara düşer. Okullardaki öğretimin doğru düşünme alışkanlığını kazandırmak esasına dayanması gerekir." Doğru düşünmenin yolu bilgi temelinde "plan ve metot" prensiplerine bağlı olmaktadır. Metot, "hareket noktası ile varış noktası arasındaki yoldur (Okurer, 1962a: 66, 85). Metot sayesinde zihin heyecan gibi kabarık ruh hallerinden kurtarılır. Plan ve metoda bağlılık içten ve dıştan gelen tesirlere dirençli olmayı sağlar.

Okurer, doğru düşünme alışkanlığının kazanılmasında iki öneri sunar: Öncelikle mantık kitaplarındaki soyut ifadelerin somut hayatta karşılıklarını göstermek. İkincisi ise yazım tekniklerine, özellikle de kompozisyon eğitimine önem vermektir. Ona göre doğru düşünme için "bütün derslerin koordineli verilmesi" esastır; ancak "zihin terbiyesinde, düşünce hayatının gelişmesinde kompozisyonların rolü büyüktür. Eğitimde doğru düşünme temrini, ezber yerine "dirayet, çıkarım yapmak"tır. Özet olarak doğru düşünme, "1. Aklın prensiplerine, 2. İlmi müspet zihniyete, 3. Mevzuun asli mahiyetine, 4. Bir esas görüş ve temel fikirlere dayanarak ve bunlara uygun bir metotla düşünmeğe alışarak içeriden ve dıştan gelen tesirlerden kurtulmak (Okurer, 1962a: 79, 118) suretiyle mümkün olabilir.

Cahid Okurer, doğru düşünmeyi hayatının bütün evrelerinde tekrar ettiği bazı "temel fikirler" üzerine inşa etmiştir. Ona göre ilk temel fikir, insanî olandır ve insanları yükseltici kabiliyettir. İnsanın fikrinin sosyal bünye ile birleşmesiyle "millet fikrine" ulaşılır. Okurer için "temel fikir" "memleketimiz ve başka memleketler için de doğruluğuna inanılacak" fikirlere dir. Temel fikirlerin inşası "hürriyet, tekâmül, muvazene/ölçü, ilim ve edebilik (Okurer, 1962a: 117) unsurlarının gerçekleşmesiyle mümkündür. "Hürriyet fikri, fertlerin kabiliyetlerine göre ilim, fikir, sanat, politika... adamı olmak için gerekli şart ve imkânlar varsa, cemiyette hürriyet vardır. Tekâmül fikri, insanın gerçek insan olması, şahsiyetini bulması, asıl kendi hayatını yaşamasıdır" (Okurer, 1962a: 143, 150). Şahsiyet sahibi olmak, kâmil insan noktasına ulaşmaktır. Millet hayatı da şahsiyet sahibi insanların hayatlarının toplamıdır. Muvazene fikri "ise insan varlığı ve hayatındaki unsurlar arasında bir anlaşma ve dengeyi ifade eder". İnsan aslen madde ve mana birleşimidir ve hayatın anlamı bu ikisi arasında denge kurabilmektir. "İnsanın tekâmülü bakımından muvazene fikri ile ilgili olan alan eğitim sahasıdır" (Okurer, 1962a: 158, 160).

5. Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve zihniyet: (B)ilim zihniyetinde denge/muvazene

Eğitimde dengenin dersler arasındaki koordinasyonla sağlanması esastır. Okurer, eğitim sistemi ve dengesizlikler konusunu, laboratuvarlar, kütüphaneler ve derslikler üzerinden örneklendirmiştir. Ona göre hayattaki dengesizlik okullara da yansımış durumdadır. Okulda derslikler kadar kütüphanelere, müzik odalarına ve jimnastik salonlarına da yer verilmesiyle denge kurulabilir. Ders içerikleri de maddi ve manevi gelişmeleri dengeli bir şekilde ele almalıdır. İlmin de dengeli öğretimi esastır. Pratikte bilim insana tabiata galip gelmek ve ona hâkim olmayı öğretir. Oysa asıl olan tabiat-insan dengesinin ilimle öğretilmesidir.

Okurer'in şikâyet ettiği meselelerden biri, eğitim sistemi içindeki ölçsüzlükler yanında kademeler ve kurumlar arası dengesizliktir. "İlköğretim genişlerken üst öğrenim kademeleri de belli nispetlerde ona paralel olarak genişlemeyince Türkiye'nin iktisadi ve malî kaynaklarını zenginleştirmeye yetecek derecede insan gücü meydana gelmeyeceğinden, ileride devletin malî takati, gereken milli eğitim masraflarını karşılamayacak bir hal alır" (Okurer, 1965: 41). Ona göre, eğitim politikasının dayanacağı esaslardan biri muhtelif öğrenim kademelerinin belli oranlarda muvazeneli bir bütün halinde zenginleşmesidir. Ancak bu konuda devlet hiçbir zaman veriye dayalı rasyonel bir planlama yapmamaktadır.

Eğitim hayatında açıkça görülen dengesizliklerin başında bütçe dağılımı gelmektedir. Eğitim bütçesi tanziminde kültür ve sanat faaliyetleri için ciddi bir muvazenesizliğin olduğu görülmektedir. Bu dengesizlik kültürel dağılmayı beraberinde getirebilir. Eğitim "bireylerin, hırs ve ihtiraslarını dengeleyen, frenleyen bir mekanizmadır" (Okurer, 1965: 59). Bu da ancak yeterli bütçe ayırmakla mümkündür. Din eğitim ve öğretiminde de bir dengesizlik vardır. Bazı zamanlarda din eğitim ve öğretiminde aşırıya gidilmiş, bazen de toplum için sıkıntı verecek boyuta taşınmıştır. Şu halde eğitimde hayata bütünsel ama dengeli bakabilecek bir programın yapılması esastır.

Eğitim sahasında da doğru düşünmenin temeli ilim zihniyetine dayanır. Okurer'e göre ilim, "insanın hem yeryüzündeki maddi kudret ve kaynaklarını, hem de kendisine ait maddi manevi vasıf ve kabiliyetlerini geliştirmek imkânlarını arttırmaktır" (Okurer, 1962a: 168). İlim insanın iç hürriyetiyle alakalıdır. Cemiyetin idaresi ve hayat nizamı ilim fikrine dayanırsa anlamlı ve sağlıklı olur. "İlim fikrinin hâkim olmadığı, ilmin gelişmediği bir memlekette insanlar maddi kudretlerinin yetersizliğinden dolayı maddenin mahkûmu olur. İlim aklın eseridir. Akıl ve his arasında bir muvazenesizlik olabilir. Aklın ağır basmasıyla insan sevgisi zayıflar. Bu zayıflık insanı maddenin tahakkümünden kurtaracak olan ilmin asıl hedefinden uzaklaşmasına yol açar" (Okurer, 1962a: 172). Okurer'e göre ilim kullanmak değildir. Yapmaktır. Burada dikkat çektiği husus, ilmi ve ilmin neticesi olan araçları/teknolojiyi başkasından taklit etmek değil, bizatihi ilmin bilgisini üretmektir. İnsan sevdiği şeyi tanımak ister. İlim ancak sevilirse üretilebilir. İlim sevgisi de ancak okulda ve eğitim ortamında verilebilir.

6. (B)ilim, zihniyet, eğitim ve medeniyet

Zihniyet yukarıda, insanın hangi durumda nasıl davranacağını belirleyen bilinç dışı ilke, tavsiye ve belirlenimler şeklinde ifade edilmiştir. Kültür ve medeniyetin inşasından eğitim, sanat, felsefeye varıncaya kadar bir toplumun hayatını belirleyen ana unsur zihniyettir. Nasıl bir zihniyet dünyası içinde yaşadığını, zihniyetin gelişmeye, ilerlemeye, sağlıklı iletişim kurmaya katkısı ve sınırlamalarını bilmek birey ve toplumun refahı, mutluluğu için kilit öneme sahiptir. Cahid Okurer'in zihniyet dünyası ve eğitim arasında sıkı ilişki kurması, meseleye ne kadar derinden baktığının göstergesidir. *Temel Fikirler*'de göstermek istediği husus, toplumun önündeki zihinsel bariyerlerin kaldırılmasıdır. Eğitimde temel amaç, gelişime açık zihniyetli nesillerin yetişmesini sağlamaktır. Bu da ancak "yeni zihniyet ve kıymetlere sahip nesiller yetiştirmekle" (Okurer, 1965: 26) mümkündür.

Okurer, 1950 ve 1960'lı yıllarda eğitim hayatında önemli meselenin ilim zihniyeti kazanmak olduğunu vurgulayan aydınlardan Z. Fahri Fındıkoğlu, Mümtaz Turhan ve onun talebesi Erol Güngör'e iştirak etmiştir. Okurer'e göre bir eğitim sisteminin öncelikli misyonu zihniyet değişikliği sağlayabilmesidir. Eğitim ve öğretim kurumları çocuklara bir takım yeni bilgiler, yeni teknik ve maharetler kazandırırken bunların asıl kaynağı olan yeni zihniyeti ve

bu zihniyetin dayandığı temel kıymetleri kazandırmazsa, yeni zihniyet ve kıymetler memlekette hâkim hale gelemez (Okurer, 1965: 82). Okurer bunu ayrıca, Margeret Meet'ten hareketle "cahil bir ibtidâî, zihniyeti değişmeden okuma yazma öğrenirse, o zaman okuma yazma bilen bir ibtidâî olur (Okurer, 1965: 80) şeklinde de ifade etmiştir.

Okurer, hemen her eserinde "bir memleketin iktisadi ve mali kaynaklarını en iyi geliştiren (unsurun) ilim" (Okurer, 1965: 49) olduğunu vurgular. Şu halde yeni nesle kazandırılması gereken zihniyet, ilim zihniyetidir. Bir memleketin yapacağı en verimli ve kalıcı yatırım ilme yapılan yatırımdır. Bir araştırmaya göre "ilmî araştırmaya sarf edilen her 100 dolar 2500-5000 dolar verim sağlamaktadır" (Okurer, 1965: 48). Oysa Türkiye Tanzimat'tan bu yana bilim zihniyetini toplumuna, talebelerine ve memurlarına kazandıramamış bir ülkedir. İlim zihniyetinin gelişmediği ülkelerde teknisyenler başka memleketlerin yaptıklarını taklitle vakit geçirirler. Burada ilim yoktur, sadece teknik olabilir.

İlim zihniyeti ve medeniyet arasında da yakın bir bağ kuran Okurer, Türkiye'nin Tanzimat'tan beri medeniyet değiştirmeye çalışan bir ülke olmasına karşın, Batı dünyasının aslî kıymetlerini tespit ve teşhiste eksik kaldığını belirtmiştir. Her medeniyetin asli ve arizi (geçici) kıymetleri vardır. Medeniyet değiştiren memleketler, kendi asli kıymeti ile diğer medeniyetin asli kıymetlerini bilmek ve ileri giden ülkelerin asli sebeplerini almak zorundadır. Aksi halde, asli sebepler yerine neticeleri benimser ve o medeniyet seviyesine eriştiğini sanır. "İşin en kötüsü ve zararlısı da bu zannın hâsıl olması, böyle bir kanaatin cemiyette yayılması ve kuvvetlenmesidir" (Okurer, 1965: 82). Okurer'in endişe ettiği, hatta korktuğu mesele tam da budur. Türkiye batı dünyasının, ilerlemede takip ettiği asli kıymetleri teşhis edememiş ve onları alamamıştır. Taklit ettiği bilimin neticelerini asli unsur sanmakta ve bu yanılgıda devam etmektedir. Türkiye'de farkına varılması ve değiştirilmesi gereken yanılgı budur.

Medeniyet değiştiren bir memlekette yeni medeniyetin temel kıymetlerini ve zihniyetini hâkim kılmak vazifesi bilhassa eğitim öğretim kurumlarına, buralardan yetişecek nesillere düşer. Okurer'e göre ilmî düşünce, eğitimin niteliği ve memleketin kalkınması arasında doğrudan bir bağ vardır. İlmî objektifliği sağlayan müşahede ve tecrübe metotlarıdır. Bir memlekette, herkesin ilim adamı olması gerekmez ve istenmez. Şart da değildir. Önemli olan ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yeter sayı ve vasıfta ilim ve ihtisas adamının yetiştirilmesidir (Okurer, 1962a: 94). Okurer bu düşünceleri ile çağdaşı Mümtaz Turhan'a oldukça benzer görüşler ortaya koymuştur. Turhan da bu ülkenin en önemli meselesinin ilim zihniyeti olduğunu iddia etmiştir. Turhan'a göre Türkiye'de ilim zihniyeti hâkim olamamıştır (Turhan, 1964). Okurer de Turhan gibi ilim adamı yetiştirme görevinin üniversiteler olduğunu söyler. Titizlikle, başarılı ve idealist talebeler seçip, yurtdışına göndermeyi, orada sıkı takip edilip dönüşlerinde uygun atamalar yapılarak, onlardan istifade etmeyi önermiştir.

7. Genel eğitim kurumları: ilköğretim-ortaokul/lise-üniversite

Cahid Okurer, eğitim sistemine bütün olarak bakıldığında ciddi eksiklerin, hataların ve yanlışların olduğu iddiasındadır. Bu iddialarını 1957'de İngiltere dönüşünde hazırladığı raporunda dile getirmiştir. Eğitim sistemini eleştirirken, "Türkiye'nin ulaşmasını dilediğimiz seviye için müşahhas örnekler, medenî Batı memleketleridir. Batının her hangi bir medenî memleketi ile Türkiye'nin halk kitlelerini mukayese edince arada, bizim aleyhimize hayli fark vardır" (Okurer, 1997: 55) diyerek dile getirmiştir. Ona göre bu farkın sebebi "yeter sayı ve vasıfta münevver zümrenin olmamasıdır." Bir ülkenin aydına ve aydın yetiştirmeye

verdiği öneme her fırsatta değinen Okurer, eğitim sisteminin, özellikle de üniversitenin temel fonksiyonunu “Türk maarifinin asıl hedef ve fonksiyonu, yeter sayı ve kalitede (ilim, fikir, sanat ve kültür adamlarından mürekkep) bir münevver zümreyi yetiştirmek olmalıdır” (Okurer, 1997: 55) diyerek ifade etmiştir.

Okurer’in eğitim sorunlarına dair “bu konularda objektif hükümler vermek için yeterli araştırma yoktur” (Okurer, 1965: 74) ifadesi, bir meseleyi bilimsel olarak nasıl ele almak gerektiği konusuna önemli bir örnektir. Daima bilimsel zihniyet, metot ve planlıktan bahseden Okurer, eğitim üzerine konuşmak için yeterli bilimsel araştırmaya ihtiyaç olduğunu söyler. Yeterli ve yetkin bilimsel araştırma olmadığı için Türkiye’de “eğitim hakkında bilimsel konuşmaya gerek yokmuş” hissi ortaya çıkmakta ve bu yüzden de sadece politikacılar değil hemen herkes eğitim üzerine görüş beyan etmektedir. Ona göre Türkiye eğitim uzmanı yetiştiren ve eğitim sistemini uzmanlara teslim eden bir ülke değildir.

Eğitim uzmanı eksikliğinden daha büyük bir mesele, ders müfredat programlarının ilmî, objektif esaslara, incelemelere ve araştırmaların ortaya koyduğu netice ve ölçülere dayanmamasıdır. Programlar, daha ziyade ampirik bilgilere, tahminlere, sübjektif düşüncelere ve diğer memleketlerin kitap ve programlarına dayanarak hazırlanmaktadır. Bu şekilde hazırlanan müfredat programlarının amaca uygun olmayacağını kabul etmek gerekir (Okurer, 1965: 74).

Cahid Okurer, eğitim kurumları, kültür, medeniyet, verimlilik ve kalkınma arasında da doğrudan bir bağ kurmuştur. Ona göre “eğitim ve öğretim kurumlarımız müstahsil (üreten) insanlardan çok, müstehlik (tüketen) insanlar yetiştirmiştir” (Okurer, 1965: 66). Şu halde eğitimin amaçları ve ortaya çıkardığı insan tipinde de bir dengesizlik vardır. Bu dengesizliğin temel sebepleri, bilgi yetersizliği, program dengesizliği ve elbette bilim zihniyetinin yerleşmemesidir.

İlk, orta ve yükseköğretim hakkında uzun makaleler ve denemeler yazan Okurer’e göre, okulun genel amacı sadece kuru bilgi vermek olmamalı, iki binli yıllarda sıklıkla dile getirilen “öğrenmeyi öğretmek” olmalıdır (Okurer, 1965: 55). Eğitimde imkân ve fırsat eşitliği temel ilkelerden biridir. Modern ulus-devletlerin eğitim ideallerinden olan bu ilkeye Okurer de dikkat çekmiştir. Ona göre, “tüm Türkiye’nin imkânlarından istifade eden ve özellikle köy çocuklarının okumasını, yükselmesini sağlayan bir eğitim sistemi olmalıdır” (Okurer, 1965: 32). Okurer, bu ideale ulaşmak için farklı gayretler içinde olmuştur. Ancak Okurer de tıpkı Mümtaz Turhan gibi herkese en üst düzeyde nitelikli eğitim vermeye çalışmanın boş bir gayret olduğunu belirtir.

1960’lı yıllarda Okurer, Türkiye’ye beş yıllık eğitimin yeterli olmadığını, bir an önce sekiz yıllık eğitime geçilmesi gerektiğini ısrarla dile getirmiştir. Bu uygulamaya 1971’den sonra deneme olarak geçilmiş ve ülke genelinde yaygınlaşması da ancak bir askerî darbe zorlamasıyla mümkün olabilmıştır. Okurer’in meslekî eğitime yönlendirmenin sekiz yıllık eğitimden sonra olmasını istemesi de Cumhuriyet tarihi boyunca sürekli tekrarlanan, ancak bir türlü hayata geçirilemeyen taleplerden biridir.

Okurer, çağdaşı Turhan gibi lise eğitimine çok önem vermiştir. 1940’lı yıllarda liselerde disiplin ve terbiye meseleleriyle ilgili makalelerde (Okurer, 1947b), verimliliği düşüren sebeplerden biri olarak liselerdeki şiddet olaylarına değinmiştir. Ancak ona göre çok daha önemli olan durum, ilim zihniyeti ve lisede eğitim meselesidir (Okurer, 1947a). Mümtaz Turhan’ın “maarif sisteminin omurgası liselerdir. Üniversite gibi liseler de uluslararası

başarıyı yakalamış olmalıdır” (Turhan, 1980: 354) fikrine büyük ölçüde katılan Okurer, liseleri üniversitenin temeli saymıştır. Tıpkı Turhan gibi o da, nitelikli üniversitenin ancak nitelikli lise ile mümkün olabileceğini iddia etmiştir. Ona göre de lise, umumî kültürün ve başlangıç düzeyde ilim zihniyetinin verilmeye başlandığı yerdir. Bir ülkeyi kalkındıran ilim zihniyeti olduğuna göre, bunun başlangıç yeri lisedir.

Okurer, lise ile üniversitenin bir birinden ayrılamayan/ayrılmaması gereken yapılar olduğuna dikkat çektikten sonra üniversitelerin asıl fonksiyonunun, “ilim ve kültür sahalarında yüksek ihtisas adamları yetiştirmek” (Okurer, 1997: 76) olduğunu belirtmiştir. Ona göre bir ülkenin öncelikli eğitim meselesi “yeter sayıda ve vasıfta ilim ve teknik elemanı yetiştirecek üniversitelere sahip olmaktır” (Okurer, 1965: 27; 1997: 76). Bir ülkenin ne kadar üniversiteye ihtiyacı vardır? Her yere üniversite açmaya gerek var mıdır? Bu sorulara Okurer’in cevabı aynı Mümtaz Turhan gibi seçkincidir: “Üniversite açma işi plana bağlanmalıdır. Bir üniversitenin hakiki fonksiyonunu yerine getirebilmesi için yeter derecede atölye, laboratuvar, kütüphane ve diğer çalışma ve araştırma imkânları yanında, ortalama bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısının da 5-10 arasında olması istenir. Öğretim üyelerinin konferans verir gibi ders verdiği bir üniversiteye üniversite denemez (Okurer, 1965: 47). Türkiye’nin seviyesine erişmek istediği ülkeler, o seviyeye üniversiteleri ve bilim faaliyetleri sayesinde erişmişlerdir. “Hatta o memleketleri, ilköğretim problemlerini halledecek malî kudrete eriştiren de bilhassa üniversiteleri olmuştur” (Okurer, 1965: 49). Okurer’in 1960’ların ortasında söylediklerinin seneler sonra tersinin yapılması Türkiye’nin eğitim meselesinde nereden nereye geldiğini göstermesi bakımından anlamlıdır.

8. Eğitim, kalkınma ve verimlilik

Cahid Okurer, ülkenin konjonktürel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim yazıları yazmıştır. 1950’li yıllardan sonra siyasetin temel kavramlarından biri ilerleme, kalkınma ve demokrasidir. Okurer eğitim ve kalkınma arasındaki ilişkiye o kadar vurgu yapmıştır ki, yazılarında sıkça vurgu yaptığı Adam Curle’nin *Educational Strategy for Developing Societies* (1963) başlıklı kitabını *Gelişen Cemiyetlerde Eğitimin Rolü* (1971) başlığıyla tercüme etmiştir. Bundan önce de *Kalkınma Dünyası*, *Bilgi* ve *Bayrak* dergilerinde Türkiye’nin kalkınması hakkında düşünceler, kalkınma ve eğitim, kalkınma ve öğretmen başlıklarında makaleler yazmıştır. Bu yazılarında kalkınmada eğitimin, öğretmenlerin rolüne ve özellikle de insan sermayesine dikkat çekmiştir.

Her ne kadar kalkınma ekonomik temelli bir kavram ve olgu olsa da Okurer, meselenin kültür boyutunu daha çok önemsemiştir. Bir memleketin “sadece iktisat politikasıyla kalkınamayacağını” buna mutlaka eğitim ve kültürün eşlik etmesini ve böylece bütünlüğün sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Ona göre, eğitim kurumlarının üreticilerden çok, tüketiciler yetiştirmesi, sistemin ciddi dengesizliklerinden biridir. Bu da üretim ve tüketim dengesini bozmaktadır (Okurer, 1965: 53, 66).

Eğitim ile kalkınmanın dengesi, üretim-tüketim dengesini sağlayabilecek düzenin kurulmasıyla mümkündür. Bilimden maksadın kullanmak değil, yapmak ve bilgi üretmek olduğu fikri yerleştirildiğinde bu denge kurulabilir. Türkiye için esas olan ithal etmek, kullanmak değil, bilgiyi üretebilmektir tarzındaki Okurer’in önerilerinin büyük ölçüde Mümtaz Turhan ile paralel olması dikkat çekicidir. Türkiye’nin kalkınması için bilim zihniyetine mahkûm olduğunu belirten iki aydına göre bunu sağlayacak olan yer de üniversitedir.

9. Eğitim politikasının esasları ve “Gerçek politika”

Cahid Okurer, 1960'lara kadar politika ile yakından ve daha çok teorik açıdan ilgilenirken, 1961'den sonra aktif bir siyasetçi olmuştur. Eğitime yönelik yazılarında siyasetle iç içe temalar onun diğer eğitim yazarlarından temel farkıdır. Okurer'in idealist bir siyaset anlayışının olduğu görülebilir. Muhtemelen siyaset yaptığı dönemde politikacıların söylem ve eylemlerine yönelik gözlemlerinden rahatsız olmalı ki “gerçek politika böyle ol(a)maz” şeklinde serzenişlerde bulunmuştur. Ona göre, “gerçek politika fikre dayanır” (Okurer, 1969: 20). Türkiye'deki politika son derece sığdır ve fikirler üzerine yaslanmamaktadır. Bu da sosyal bütünlüğünü sağlayamamış bir toplum olmaktan kaynaklanmaktadır. Zira “içtimai bütün haline gelmiş memleketlerde kelimeler değil fikirler tartışılır” (Okurer, 1969: 17). Gerçek politik fikrin ve ona uygun eylemin oluşmadığı Türkiye'de Batı medeniyetinin temel değerleri de anlaşılammıştır. Dolayısıyla da Batı'yı Batı yapan değerleri bu ülkede hâkim kılacak yollar keşfedilememiştir. Oysa bu yol, Okurer'e göre eğitimden geçmektedir.

Okurer'e göre Batı medeniyeti her şeyden önce “hürriyet, hukuk ve bilhassa ilme dayanır” (Okurer, 1969: 26). Bu ilkelere “tolerans”ın da eklenebileceğini ifade eder. Türkiye'de sosyal düzenin, ekonomik kalkınmanın istenilen düzeyde gerçekleşmemiş olmasını bu ilkelerin hakkıyla yerleşmemiş olmasına bağlayan Okurer, öncelikli sorumlunun politikacılar olduğunu belirtir. Ona göre politika yapanlar ilim zihniyetinin esaslarına dayanarak siyaset yapmadıkları için “gerçek politika” yerine “popülist politika” üretmektedirler. Gerçek politikanın hâkim olduğu bir siyasal iklimde devlet, “sezgi ve ilham” kuvvetleriyle yükseltilemez ve idare edilemez. Sezgi ve ilham bir devleti kurmak ve kurtarmak için gerekli heyecanı sağlasa da onu sürdürmek ilim zihniyetine ve akla dayanacaktır.

İlim zihniyetine sahip bir devletin temel niteliği, “devlet adamlarının müspet, ilmî düşünceye sahip olmasıdır. Devletin müesseselerinde ilim ve ihtisas adamları vardır. Müesseseler indî ve idarî görüşlere ve geçici sebeplere göre değil, konularının gerekli kaldığı görüşe, ilmî esaslara göre inceler. Devlet memurları da müspet, objektif bir görüş ve zihniyete sahiptirler” (Okurer, 1969: 45). Bu vasıflara sahip bir memleketin idaresi ve kalkınması da oldukça kolay olacaktır.

Gerçek politika ve eğitim politikasının zincir halde bağlılığına dikkati çeken Okurer'e göre, millî eğitim politikasının esasları şunlardan ibaret olmalıdır (Okurer, 1965: 111-116): **1.** Türkiye'yi yetiştirecek insan gücünü yetiştirmek. **2.** Umumî –temel eğitim ve öğretimi tamamlamak. **3.** Köy çocuklarını okutmak. **4.** Eğitim ve öğretim kademelerini dengeli bir bütün haline getirmek. **5.** Eğitim ve öğretim kurumlarımızın aslî fonksiyonlarını yerine getirmesini sağlamak. **6.** Bilgi bakımından eğitim ve öğretim kurumları aslî fonksiyonunu yerine getirmek. **7.** Çağdaş medeniyetin temel kıymetleri bakımından eğitim ve öğretim kurumları aslî fonksiyonlarını yerine getirmek. **8.** Millî, manevî kültür kıymetlerimiz bakımından eğitim ve öğretim kurumları aslî fonksiyonlarını yerine getirmek. **9.** Eğitim ve öğretim mütehassısları yetiştirmek. **10.** Yeter sayı ve vasıfta öğretmen yetiştirmek.

10. Millet hayatında öğretmen “mürebbi” meselesi ve öğretmen

Entelektüel bir eğitimci bürokrat olan Cahid Okurer'in üzerinde durduğu ve Türkiye'nin eğitimi için hayati gördüğü meselelerden biri de öğretmen niteliği ve yetiştirilmesidir. Bu konuda çok sayıda makalesi olan Okurer'in özellikle “*Millet hayatında mürebbi meselesi*” başlıklı yazısı oldukça önemlidir. Bu yazıda, mürebbilik meselesini sadece

okuldaki öğretmenle sınırlı tutmayan Okurer, memleketin yükselmesi için herkesin sorumlu olması gerektiğini söyler. Onun temel derdi “memleketi yükseltmektir.” Bu yükseltmenin ekonomik, sosyal, kültürel siyasi sütunları vardır. Bunlar içinde en önemlisi hangisidir? Nereden başlanmalıdır diye sorduğunda cevap, öğretmen ve öğretmen yetiştirme meselesi birinci sırayı almıştır. Zira ona göre, diğer alanlardaki gelişmeleri sağlayacak olan da öğretmenlerdir.

Nitelikli öğretmen yetiştirmenin öncelikli sebebi, aslında Türkiye'nin yeter sayı ve vasıfta münevvere ihtiyacının olmasıdır ve bunu yetiştirecek olan da öğretmendir. “Öğretmen yetiştirme işi, öğretmenin hem münevver zümreden bir parça olması bakımından hem de münevver zümreyi yetiştirecek bir unsur olması bakımlarından büyük bir ehemmiyet ve mana taşır” (Okurer, 1997: 57). Türkiye’de öğretmen yetiştirme Tanzimat’tan beri bir sorundur ve Okurer de ısrarla bunun altını çizmektedir. Nitelik ve nicelik dengesi bir türlü halledilememiştir. Okurer, “sayı uğruna kaliteden fedakârlık edilmemelidir” (Okurer, 1965: 102) dese de bu teklif hiçbir zaman karşılık bulamamıştır. Buna karşın, “öğretmenlerin tek kaynaktan yetişmesi gerekir. Böylece öğretmen yetiştiren müessesler bütün öğretmenlere aynı hak ve imkânları sağlayacak olan müşterek bir temel müesseseye dayanacaktır” önerisi, YÖK’ün kurulmasından sonra eğitim fakültelerinin hayata geçmesiyle gerçekleşmiştir. Öte yandan, öğretmen seçiminde ve yükseltmede de dikkatli davranılmasını öneren ve “istidat ve kabiliyete göre öğrenime yöneltme prensibi uygulanmalıdır” (Okurer, 1965: 104) diyen Okurer’in tavsiyesi bu günlere kadar gerçekleşmemiştir.

Türkiye'nin öğretmen yetiştirme meselesi yüz elli senedir nitelik ve nicelik arasında gelip gitmektedir ve bu güne kadar özgün bir modelde istikrarla devam edilememiştir. Okurer, nitelik ve nicelik arasında, “şimdilik az çok bir fedakârlık yapmak zaruri ise sayıdan fedakârlık ehven görünmekle beraber, en doğrusu öğretmen davasını hem yeter kalite hem de yeter sayıda öğretmen yetiştirmek şeklinde formüle etmektir” (Okurer, 1997: 57) diyerek orta yollu geçiştirse de yazılarının kahir ekseriyetinde önce nitelikli öğretmen vurgusu yapmıştır.

Okurer “Türkiye'nin yükselmesinden ancak mürebbiler mesuldür” (Okurer, 1962b: 63) ifadesiyle fikir ortağı Nurettin Topçu'nun “maarif demek muallim demektir. Muallim meselesi, maarif davasının ana meselesidir. Maarifi yapacak olan muallimlerdir” (Topçu, 2010: 72, 95) ifadeleriyle neredeyse bire bir örtüştüğü görülür. Okurer’e göre öğretmenlik mesleği, sağlam bir bilgi, bir kültür ve zihnî formasyon öğreniminden sonra sağlam bir meslek bilgisiyle sağlanabilir. “Öğretmenin asli görevi öğreteceği şeyi tam bilmesi ve bildiklerini iyi öğretebilmesidir” (Okurer, 1965: 102; Okurer, 1997: 58) ifadeleriyle Okurer, öğretmenlik mesleğinin kadim ilkelerini bir kere daha formüle etmiş görünmektedir. 1950'lerden vefatına kadar öğretmen yetiştirme, öğretmen niteliği ve Türkiye'nin kalkınmasında öğretmenlerin rolüne vurgu yapan Okurer'in önerilerinden bazılarının hayata geçtiği söylenebilir. Buna karşın, tutarlı, sürekli ve Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verecek bir öğretmen yetiştirme nizamının hâlâ tesis edilemediğini de belirtmek gerekir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Türkiye’de Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyet’in ilk zamanlarından bu yana eğitimin bir bilim olarak kurumsallaşmasıyla hatırı sayılır ölçüde eğitimcinin yetiştiği söylenebilir. Ancak bu eğitimcilerin hayatları, faaliyetleri ve düşünceleri üzerine yetkin ve yeterli araştırmaların olmadığı, Okurer hakkında araştırmaların eksikliğinden hareketle

söylenbilir. Cahit Okurer, eserleri, faaliyetleri ve düşünceleri ile Cumhuriyet döneminin özgün eğitimcilerinden biri olmasına karşın hakkında bugüne kadar araştırma yapılmamıştır. İlk defa bu makale ile arşiv kaynaklarına dayalı biyografisi verilmiş, görüşleri ve önerileri üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Okurer, Cumhuriyet tarihinin entelektüel nitelikleri yönüyle özgün eğitimcilerinden biridir. Bütün hayatı pratikte eğitim sisteminin içinde geçmiş, bunun yanında önemli bürokratik ve siyasî makamlarda da hizmet etmiştir. Birçok bilim adamı, sanatçı ve entelektüelin yetişmesinde doğrudan etkili olan Okurer'in asıl önemi Türkiye eğitim meselelerine ilmî ve felsefî derinlikte çözümler getirip bunlara dair çözüm önerileri üretmiş olmasıdır.

Cahid Okurer 1930'lardan itibaren, hâkim resmi ideolojiyle yer yer örtüşen ara sıra farklılaşan bir siyasi-entelektüel yelpaze olan milliyetçi-muhafazakâr çevrede yetişmiş ve bu vadide siyaset yapıp eserler üretmiştir. Bu kadronun bilinen meşhur isimleri Ali Fuat Başgil, Mümtaz Turhan, Nurettin Topçu, Remzi Oğuz Arık gibi isimlerdir. Okurer'i söz konusu milliyetçi-muhafazakâr çevre içinde farklılaştıran büyük ölçüde eğitime odaklanmış olmasıdır. Çevresindeki diğer pek çok isim daha çok hatırlanırken, Okurer'in bilinmemesi değişik şekillerde yorumlanabilir.

Bu unutulmuşluğun hatta görmezden gelmenin (!) politik bir tercihten ziyade, Türkiye'de eğitim düşüncesi, eğitim bilimi araştırmaları ve bizatihi Okurer'in teklif ettiği, gerçekleştirmeyi ümit ettiği projelerle ilgili olabilir. Onun teklifleri, çağdaşı Mümtaz Turhan'la oldukça paraleldir. O, eğitimi Nurettin Topçu gibi bir dava meselesi olmaktan ziyade rasyonel yönetilmesi gereken bir politika ve toplumsal eylem alanı olarak görmüştür. Eğitimi dava olarak görmek ile bilimsel/rasyonel tasarım kabulü arasında fark vardır ve birincisi kulağa hoş gelerek, geniş çevrelerin dikkatini çekebilmektedir. Oysa ikincisi, hem soyut hem de geniş çevreleri heyecanlandıracak bir söylem değildir. Okurer'e göre eğitim politikalarında kaçınılması gereken tutum popülizmden uzak olmaktır. Eğitim politikaları ve programları üzerine tahliller yaparken çoğu kere somut, sayısal verilere dayalı olarak konuşma yapmış ve buna göre çıkarımlarda bulunmuştur. Örneğin Meclis bütçe konuşmasında, tamamıyla istatistiklerden hareket ederek, geleceğe dair bir vizyon belirlemiştir (Okurer, 1965). Millî eğitimin meselelerini tartışırken, sayısal verileri önemsememiş, yeterli verinin olmadığı yerde de bundan şikâyet etmiştir. Böylesi durumlarda, rasyonel konuşmanın ve proje üretmenin doğru olmadığını belirtmiştir. Bu tarz, dönemin eğitim sorununu konuşan aydınlardan belirgin olarak farklılık gösterdiği gibi meselenin bu güne uzanan bir tarafı da vardır.

Cahid Okurer'i diğer eğitimci yazar ve düşünürlerden ayıran en bariz fark "zihniyet ve eğitim ile bilim zihniyeti" kavramlarına sıklıkla vurgu yapmasıdır. Öyle ki, "bilim zihniyeti" onun bütün çalışmalarında anahtar kavramdır. Bu ülkenin Tanzimat'tan beri devam eden sorunlarının temelinde "bilim zihniyeti" olgusunu kavrayamamak olduğunu belirten Okurer, bu görüşü ile Mümtaz Turhan, Z. Fahri Fındıkoğlu ve S. Sami Onar gibi sosyologlarla oldukça benzeşir. Turhan, birçok eserinde Türkiye'de bilim zihniyetinin olmadığından şikâyet etmiş ve bilim zihniyetine yatkın ilim, fikir, sanat adamlarının yetiştirilmesini salık vermiştir. Aynı şekilde Okurer de liseden itibaren başlayacak yeter sayı ve vasıfta bilim adamı, münevver yetiştirmenin bu ülkenin temel meselesi olduğuna vurgu yapmıştır.

Okurer'in eserlerinin bulunduğu ortak nokta, bilim zihniyetidir. Siyaset, ekonomi, eğitim ve kültürü buluşturan ve bütün bunları yükseltecek olan yetenek bilim zihniyetinin cemiyette hâkim hale gelmesidir. Ona göre bunu sağlayacak olan da eğitim kurumlarıdır ve burada liseler kritik rodedir. Liseler üniversitelere nitelikli öğrencinin hazırlandığı yerdir. İdeal ve ideolojiye dair fikirler talebeye burada kavratılır. Burada verilen fikirler hayat için belirleyicidir. Millî bir eğitimin temeli burada atılır. Bütün mesele Türkiye'nin kalkınması ve yükselmesi ise, bunun yeri eğitim ortamlarıdır ve burada en kilit yer lise ve üniversitedir.

Okurer lise ve üniversiteyi millî kültürün gelişmesi ve ekonomik kalkınmanın manivelası olarak görürken daha önemi bir konuyu da sıklıkla dile getirir: Bu Türkiye'nin öğretmen yetiştirme meselesidir. Öğretmen, bu ülkeyi kalkındıracak ilim, teknik ve sanat adamlarını yetiştirecek unsur olması ve bu unsurun bir parçası olması bakımından hayati derece önemlidir. Eğitimin diğer alanlarında olduğu gibi öğretmen yetiştirmede de belirgin bir dengesizlik vardır. Nitelik ve nicelik arasında Tanzimat'tan beri denge kurulamamıştır. İmkân ve fırsat eşitliğini de gözetenek, özellikle kırsal kesime eğitimin götürülmesini vurgulayan Okurer'in üzerinde durduğu ancak somut bir öneri getirmediği mesele öğretmen niteliğidir.

Cahid Okurer, 1950'lerden itibaren Türkiye'nin eğitim ve kalkınma meseleleri hakkında hem yazmış hem de siyasette ve eğitim bürokrasisinde aktif görev yapmıştır. Önerilerinden bazıları zaman içinde hayata geçse de, nitelikli öğretmen, meslek liselerinin geliştirilmesi, liselerde ilim zihniyetinin kazandırılması, kompozisyon eğitimine azami önem verilmesi, üniversitelerin bir plan ve program içinde açılması, eğitimde bütçenin birimlere göre dengeli dağıtılması vb. çözümleri ve teklifleri hayata geçememiştir.

Okurer'in eğitim hayatındaki sorunların çözümüne dair şu önerisi son derece önemlidir ve geçerliliğini hâlâ korumaktadır: "Milli eğitim politikası üzerine söylenenlerin gerçekleşebilmesi için buna önce milli eğitim bakanlarının inanması ve tatbik iradesine sahip olması lazımdır. Buna diğer hükümet üyeleri de inanmalıdır" (Okurer, 1965: 107). Siyasetin hukuk, ekonomi, eğitim, kültür, sağlık, spor vb. bütün alanları kapsadığı ve belirlediği bir ortamda eğitim sorunlarının çözümüne bundan daha gerçekçi bir teklif her halde getirilemez.

KAYNAKÇA

- "Ahmet Kabaklı ile röportaj, bir dürüstlük çağı açılacaktır...". (Şubat 1990). *Altınoluk*, S.48, ss.11-14.
- Bolay, S. H. (2010). "Doğru düşünmeyi öğreten Cahit Okurer'in "Temel fikirleri", *Türk Yurdu*, S. 278, ss.12-18.
- Bolay, S. H. (2015). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk düşünürleri*, Nobel Akademik Yayıncılık. *Cahid Okurer MEB Personel Sicil Dosyası*.
- Eşme, İ.(2001). *Yüksek öğretmen okulları*, Bilgi Başarı Yayınevi.
- Eşme, İ. (2003). "Öğretmen yetiştirmede 130 Yıllık bir sürecin öyküsü: yüksek öğretmen okulları", *Milli eğitim*, S.160, (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/160/esme.htm>).
- http://59haber.com/kose-yazilari/kabakli_hocaya_dair-6679.html
- <https://www.tmkv.org.tr/hakkimizda/Tarihce>.
- Kaplan, M. (1973). "Cahit Okurer", *Hisar*, S.115.
- Kara, İ. (2018). "Unutulmuş bir eğitim adamına dair birkaç not", *Zafer değil, sefer*, Dergâh Yayınları.

- Muz, B. (1973). "Yenilik fikri ve Cahit Hoca'nın son mektubu", *Hisar*, S.115.
- Okurer, C.(1969). *Gerçek politika*, Ayyıldız Matbaası.
- Okurer, C. (1946). *İdeal milliyetçilik*, İleri Yurt Yayımı.
- Okurer, C. (1947a). "İlim zihniyeti ve lise öğretimi hakkında", *Hareket*, S.8, ss.241-243.
- Okurer, C. (1947b). "Liselerde disiplin ve terbiye meselesi", *Hareket*, S.9, ss.9-10.
- Okurer, C.(1962a). *Milliyetçiliğimizin temel fikirleri*, Toprak Dergisi Yayınları.
- Okurer, C. (1962b). *İdeal milliyetçilik*, Yağmur Yayınları.
- Okurer, C. (1965). *Ana hatları ile milli eğitim politikamız*, Ayyıldız Matbaası.
- Okurer, C. (1997). *Kompozisyon öğretimi bakımından İngiltere maarifi hakkında bir inceleme, neticeler ve bazı teklifler*, Milli Eğitim Basımevi, 1997.
- Topçu, N. (2010). *Türkiye'nin maarif davası*, Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2009). *Millet mistikleri*, Dergâh Yayınları.
- Turhan, M. (1964). *Maarifimizin ana davaları ve bazı hal çareleri*, Bedir Yayınevi.
- Turhan, M. (1980). *Garplılaştırmanın neresindeyiz?*, Yağmur Yayınları.

EK 1: Cahid OKURER'in Eserleri

A. Telif ve Tercüme Kitapları

- Cahit Okurer, *İdeal Milliyetçilik*, Ankara: İleri Yurt Yayımı, 1946, (İkinci baskı: İstanbul: Yağmur Yayınları, 1962).
- Cahit Okurer, *Büyük Fetih*, İstanbul: İstanbul Fethi Derneği Yayınları, 1953.
- Cahit Okurer, *Milliyetçiliğimizin Temel Fikirleri*, Ankara: Toprak Dergisi Yayınları, 1962, (*Temel Fikirler*, Ankara: Toprak Yayınları, 1962); (Yayına Hazırlayan: Ezel Elverdi, 2. Baskı), İstanbul Dergâh Yayınları, 2009).
- Cahit Okurer, *Ana Hatları İle Milli Eğitim Politikamız*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1965.
- Cahit Okurer, *Kompozisyon Öğretimi Bakımından İngiltere Maarifi Hakkında Bir İnceleme, Neticeler ve Bazı Teklifler*, İstanbul: Maarif Matbaası, 1959, (Diğer baskılar: İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1967, 1990, 1997).
- Cahid Okurer, *Gerçek Politika*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1969.
- Adam Curle, *Gelişen Cemiyetlerde Eğitimin Rolü*, (Çeviren: Cahit Okurer), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Enid Bangold, *Kireçli Bahçe (oyun)*, (Çeviren: Cahit Okurer), İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1965, 1990, 1997.
- Ephraim Kishon, *Bir Tavsiye Mektubu (oyun)*, (Çeviren: Cahit Okurer), Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1973, 1978 (İkinci Baskı, İstanbul: Öteki Yayınevi, 1998).

B. Makaleleri*

- Cahid Okurer, "Namık Kemal", *Hareket*, S.1, ss.13-18, İstanbul, 1939.
- Cahid Okurer, "İnanış Hakkında", *Hareket*, S.1, ss.357-360, İstanbul, 1943.
- Cahit Okurer, "Divan Şiirinde Tabiat ve Tecrit", *Millet*, S.21, ss.276-279, Ankara, 1944.
- Cahid Okurer, "Ölüm ve Makbere Dair", *Ülkü (2. Seri)*, *Milli Kültür Dergisi*, C.X, S.110, ss.11, Ankara, 1946.
- Cahit Okurer, "M. Akif'in İnsani Değeri", *Hareket*, S.10, ss.10-11, İstanbul, 1947.
- Cahit Okurer, "İnsanlık İdeali ve Milliyetçilik", *Hareket*, S.6, 2-3, İstanbul, 1947.

* Burada Cahid Okurer'in kütüphane kayıtlarında olan makalelerine yer verilmiştir. Onun bütün eserleri için çok daha detaylı bir taramaya/araştırmaya ihtiyaç vardır.

- Cahit Okurer, "Liselerde Disiplin ve Terbiye Meselesi", *Hareket*, S.9, ss.9-10, İstanbul, 1947.
- Cahit Okurer, "İlim Zihniyeti ve Lise Öğretimi Hakkında", *Hareket*, S.8, ss.241-243, İstanbul, 1947.
- Cahit Okurer, "Züppe Tipleri", *Hareket*, S.4, ss.10-11, 1947.
- Cahit Okurer, "İnsan Hayatında Prensipler", *Hareket*, S.13, S.6, ss.15, İstanbul, 1947.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Öğretim Prensipleri", *Hareket*, C.12, S.2, ss.7-8, İstanbul, 1947.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Öğretim Prensipleri", İstanbul, *Hareket*, S.3, ss.5-6, 1947.
- Cahid Okurer, "Gerçek Medeniyet ve Milliyet Dünyası", *Hareket*, S.8, ss.4-6, İstanbul, 1947.
- Cahid Okurer, "İdeal ve İdeoloji", *Hareket*, S.7, ss.10-14, İstanbul, 1947.
- Cahid Okurer, "Sanatkârın İdealistliği", *Hareket*, S.5, ss.9-10, İstanbul, 1947.
- Cahit Okurer, "Bir Kitap ve Düşündükleri", *İş Felsefe, Ahlak ve İctimaiyat Mecmuası (İş ve Düşünce)*, C.14, S. 5/81, ss.101-103, İstanbul, 1948.
- Cahid Okurer, "Bir Kitap Hakkında Düşündüklerim (İdeal ve İdeoloji)", *İş Felsefe, Ahlak ve İctimaiyat Mecmuası (İş ve Düşünce)*, C.14, S.1/77, ss.7-11, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Aile Hakkında", *Hareket*, S.12, ss. 4-5, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Bir Kitap ve Düşündükleri", *İş Felsefe, Ahlak ve İctimaiyat Mecmuası (İş ve Düşünce)*, C.14, S.11/87, ss.242-244, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Hürriyet Meselesi Hakkında", *Hareket*, S.21, ss.5-7, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Hürriyet Ne Değildir", İstanbul, *Hareket*, S.19, ss.4-5, 1948.
- Cahit Okurer, "Hürriyet Sözü ve Kendisi", *Hareket*, S.18, ss. 4-5, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Namık Kemal'in Aile Makalesi", *Hareket*, S.11, ss.4-5, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "İnsan Hayatında İrade ve Zaruret", (Charles Morgan, çeviren: Cahit Okurer), *Hareket*, S.17, ss.11-12, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "İnsan Hayatında İrade ve Zaruret", (Charles Morgan, çeviren: Cahit Okurer), *Hareket*, S.18, ss.12-13, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Karakter Kahramanı Hüseyin Avni", *Hareket*, S.14, ss.8-9, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "İnsanda Hürriyet ve İrade", *Hareket*, S.22/5-6, ss.16, İstanbul, 1948.
- Cahit Okurer, "Garplılaşma Hareketleri", *Hareket*, S.27, ss.5-6, İstanbul, 1949.
- Cahit Okurer, "Garplılaşma Hareketleri", *Hareket*, S.25, ss.3-4, İstanbul, 1949.
- Cahit Okurer, "Garplılaşma Hareketleri 1908'den Bugüne Kadar", *Hareket*, S.28, ss.4-7, İstanbul, 1949.
- Cahid Okurer, "Şemsiyeli Adam'ı Tahlil ve Tenkid", İstanbul, C.I, S.2, ss.31-33, İstanbul, 1953.
- Cahid Okurer, "Roman Nedir", İstanbul, C.I, S.12, ss.13-16, İstanbul, 1954.
- Cahid Okurer, "Şiir Tahlilleri / Mehmet Kaplan", *Hisar*, C.3, S.56, ss.14-1, Ankara, 1954.
- Cahid Okurer, "Kitabiyat Türkiye'de Şark, Garp ve Amerikan Tesirleri / Halide Edip Adıvar, Adnan Adıvar" İstanbul, C. III, S. 8, ss. 11-14, İstanbul, 1956.
- Cahid Okurer, "Düşüncenin Temel ve Metodları", İstanbul, C.3-4, ss.9-1, İstanbul, 1956/1957.
- Cahid Okurer, "Yahya Kemal'in Vatan Anlayışı", *Türk Dili*, C.VIII, S.91, ss.377-379, Ankara, 1959.
- Cahid Okurer, "Kökü Mazide Atı Olan Yahya Kemal", *Türk Dili*, C.VIII, S.90, ss.316-318, Ankara, 1959.
- Cahit Okurer, "Zihni Cesaret ve Müsbet Zihniyet Yokluğu", *Türk Yurdu*, C.1, S.3/273, ss.35-36, Ankara, 1959.
- Cahit Okurer, "İrade Terbiyesi", *Türk Yurdu*, C.1, S.2/272, ss. 29-30, Ankara, 1959.
- Cahit Okurer, "Taşralı", *Türk Yurdu*, C.1, S.5/275, ss.63-64, Ankara, 1959.
- Cahit Okurer, "Düşünce Hayatı ve Hisler", *Türk Yurdu*, C.1, S.1/271, ss.27-28, Ankara, 1959.
- Cahit Okurer, "Türkiye'nin Yükselmesinde Üniversite", *Töre*, S.3, ss.10-12, İstanbul, 1960.

- Cahid Okurer, "Ana hatları ile Milli Eğitim Politikamız", *Hisar*, C.5, S.21, ss.18-19, Ankara, 1965.
- Cahit Okurer, "Kireçli Bahçe Hakkında", *Devlet Tiyatrosu*, S.34, ss. 24-26, Ankara, 1966.
- Cahit Okurer, "Milli Eğitim Hakkında Bazı Düşünceler", *Kalkınan Dünya*, C.1, S.3. ss.8-9, 32, Ankara, 1966.
- Cahid Okurer, "Millî Eğitim Dâvamız", *Türk Kültürü*, C.IV, S.40, ss.307-318, Ankara, 1966.
- Cahit Okurer, "Türkiye'nin Kalkınması Hakkında Düşünceler", *Kalkınan Dünya*, C.1, S.1/8, ss.31, Ankara, 1966.
- Cahit Okurer, "Milliyetçilik ve İnsan Fikri", *Bayrak*, C.17, S.665, ss.6-7, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Milliyetçilik ve İnsan Fikri", *Milli Işık*, C.III, S.26, ss.22-23, İstanbul, 1969.
- Cahit Okurer, "Eğitim ve Öğretimin Süresi", *Hisar*, C. 9, S.69, ss.8-9, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Milliyetçilik ve Sosyalizm", *Bayrak*, C.17, S.668-2, ss.18, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Eğitimde Hürriyet", *Hisar*, C.9, S.67, ss.6-7, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Eğitimde İctimai Adalet", *Hisar*, C.9, S.68, ss.8-9, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Eğitimin Gayesi", *Hisar*, C.9, S.66, ss.12-13, Ankara, 1969.
- Cahit Okurer, "Halkın Mutluluğu ve Halk Eğitimi", *Hisar*, C.9, S.72, ss.12-13, Ankara, 1969.
- Cahid Okurer, "Eğitimde İki Hedef", *Hisar*, C.10, S.76, ss.7-8, Ankara, 1970.
- Cahit Okurer, "Eğitimin Genel Esasları", *Bayrak*, C.18, S.77/4, ss.18, Ankara, 1971.
- Cahit Okurer, "Eğitim Politikası", *Bayrak*, C.18, S.78, ss.15-17, Ankara, 1971.
- Cahit Okurer, "Kültür Politikası", *Bilgi*, C.24-25, S.288-289, ss.12-13, İstanbul, 1971.
- Cahid Okurer, "Eğitim Sistemi ve Kademeleri", *Bayrak*, C.18, S.6, ss.8-10, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Değişen Zaman", *Hisar*, C.11, S.93, ss.8-10, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Kültür Politikasında Esas", *Bayrak*, C.18, S.4, ss.2-4, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "İç ve Dış Politikada Esas", *Bayrak*, C.18, S.3, ss.42-43, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Sovyet Rusya'da Kültür ve Sanat Hayatı", *Hisar*, C.11, S.96, ss.8-11, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "İş-İktisat Politikasında Esas", *Bayrak*, C.18, S.5, ss.5-6, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Kalkınma ve Öğretmen", *Bilgi*, C.25, S.290, ss.4-5, İstanbul, 1971.
- Cahid Okurer, "Kültür Politikası", *Bayrak*, C.18, S.2, ss. 2, 40-43, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Modern Devlet", *Bayrak*, C.18, S.1, ss.2, 41-43, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Politika ve Parti", *Bayrak*, C.18, S.76, ss.4, 19, Ankara, 1971.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Öğretimde İkinci Kademe Umumi-Temel Eğitim", *Bayrak*, C.19, S.8, ss.20-25, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Öğretimde Üçüncü Kademe", *Bayrak*, C.19, S.10, ss.29-34, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Bir Numaralı Mesele (Demokrasiyi Hakim Kılma)", *Bayrak*, C.19, S.9, ss.3-6, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Devlet Konservatuarları Hakkında", *Hisar*, C.12, S.106, ss.21-22, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Eğitim Kademelerinin Bir Bütün Halinde Gelişmesi", *Bayrak*, C.19, S.17, ss.16-21, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Eğitimde İlim ve İlmi Araştırma Kademesi", *Bayrak*, C.19, S.12, ss.25-27, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Ephraim Kishon ve Bir Tavsiye Mektubu", *Devlet Tiyatrosu*, S.55, ss.19-20, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Eğitim ve Öğretimde Birinci Kademe Okul Öncesi Çocukluk Çağı", *Bayrak*, C.19, S.7, ss.12-14, Ankara, 1972.

- Cahid Okurer, "Gerekli İnsan Gücü ve Umumi-Temel Eğitim", *Bayrak*, C.19, S.16, ss.10-13, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Kültür Politikasında Ana Görüş ve Temel Fikirler. 1, 2", *Hisar*, C.12, S.108, ss. 11, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Milliyetçiliğin Üstünlüğü", *Bayrak*, C.19, S.14, ss.7-12, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Öğretmen", *Bayrak*, C.19, S.13, ss.27-29, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Roman", *Hisar*, C.11, S.7, ss.10-11, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Kitabiyat, Türkiye'nin Kalkınması ve İnsan Gücü", *Bayrak*, C.19, S.15, ss.10-12, Ankara, 1972.
- Cahid Okurer, "Yüksek Okullar ve Üniversiteler", *Bayrak*, C.19, S.11, ss.21-25, Ankara, 1972.
- Cahit Okurer, "Tarih Boyunca Meydana Gelen Kültür Eserleri, 2", *Bayrak*, C.20, S.25, ss.5-7, Ankara, 1973.
- Cahit Okurer, "Köy Çocuklarını Okutmak", *Bayrak*, C.20, S.23, ss.10-14, Ankara, 1973.
- Cahit Okurer, "Bir Tavsiye Mektubu", (Ephraim Kishon, Çeviren: Cahit Okurer), *Türk Edebiyatı*, C.II, S.18, ss. 33, İstanbul, 1973.
- Cahit Okurer, "Kültür Politikasının Esasları", *Hisar*, C.XIII, S.112, ss.10-11, Ankara, 1973.
- Cahit Okurer, "Kültür Politikasının Tesbiti", *Hisar*, C.XIII, S.111, ss.8-10, Ankara, 1973.
- Cahit Okurer, "Kültür Politikası Tatbikatında Ele Alınacak Başlıca İşler", *Bayrak*, C.20, S.24, ss.6-7, Ankara, 1973.
- Cahid Okurer, "Eğitim Müesseselerinin Asli Fonksiyonlarını Yerine Getirmeleri", *Bayrak*, C.20, S.19, ss.28-32, Ankara, 1973.
- Cahid Okurer, "Eğitim Müesseselerinin Bilgi Bakımından Asli Fonksiyonları", *Bayrak*, C.20, S.20, ss.18-22, Ankara, 1973.
- Cahid Okurer, "Kültür Politikasında Ana Görüş ve Temel Fikirler. 1, 2", *Hisar*, C.13, S.109, ss.10-12, Ankara, 1973.